

ОПАНОВУЄМО ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ: КЛЮЧОВІ ЗМІНИ ТА НОВОВВЕДЕННЯ

Поява нового закону про дошкільну освіту зумовлена тим, що ми досі користуємося законом, прийнятим ще у [2001 році](#). До нього майже щороку (а то й по декілька разів на рік) вносили зміни.

Сергій Бабак, голова Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, [акцентував](#), що ухвалення закону дає змогу поставити дитину в центр організаційних та управлінських рішень, адже саме вона є головним стейкхолдером владної вертикалі та інституцій системи дошкільної освіти.

“Система дошкільної освіти має бути спрямована на те, щоб вихователі мали все необхідне для розвитку, виховання і навчання вихованців у належних, безпечних і здорових умовах”, – додав Сергій Бабак.

Оскільки в центрі закону дитина, її інтереси та потреби, документ “пропонує” дітям та їхнім батькам:

1. ціннісну платформу (виховання в дітей шанобливого ставлення до культури українського народу, турботи про себе та рідних, чесності, поваги та інших важливих цінностей);

2. доступність дошкільної освіти (зупинимося на цьому докладніше далі);

3. безпеку дітей

- (створення безпечного освітнього середовища – кожен дитсадок має обов’язково бути забезпечений укриттям і засобами індивідуального захисту дітей та працівників);
- кожній дитині гарантується психолого-педагогічний супровід та домедична допомога, яку спроможні надавати працівники дитячого садка;
- уперше на рівні закону запроваджена заборона на роботу в дитячих садках особам, які вчинили умисне кримінальне правопорушення щодо дитини чи жорстоке поводження з дитиною);

4. збереження та зміцнення здоров’я дітей (вперше на рівні закону запроваджується термін *“здорове освітнє середовище”*, що включає фізичну культуру, культуру особистої гігієни, психологічний супровід, здорове харчування, вчасну і якісну домедичну допомогу дітям).

“Завдяки закону, системи дошкільної та загальної середньої освіти узгоджуються між собою на основі ключових засад концепції НУШ.

Одними з ключових засад реформування дошкілля, що чітко визначені в законі, якраз є дитиноцентризм, визначення державного стандарту та освітніх програм у категоріях здобутих (набутих) компетентностей та педагогіки партнерства між педагогами й батьками.

Автори закону наголошують, що його важливою новацією є **доступність** дошкільної освіти, яка містить низку чинників:

- близькість дитсадка до місця проживання дитини;
- широка мережа та різні форми дитячих садочків;
- різноманіття груп та форм здобуття дошкільної освіти;
- різні можливості для створення дитсадків;
- якісний зміст освіти (програми, посібники, методики, технології тощо);
- інклюзія;
- обов'язкове здобуття дошкільної освіти з п'яти років;
- запровадження принципу “кошти йдуть за дитиною”;
- підтримка батьків (педагогічна, психологічна, інформаційна тощо).

Крім цього, закон дає можливість:

- **збільшити академічні свободи вихователів**, а педагогічним радам обирати ті програми, які, на їхню думку, зможуть у конкретному місці, у конкретний час і з конкретними групами дітей якнайкраще забезпечити досягнення цими дітьми результатів, визначених державним стандартом;
- запровадити систему забезпечення якості освіти, яка передусім передбачає самоконтроль, баланс свободи та відповідальності;
- запровадити нову філософію системи державного нагляду (контролю), побудовану на принципі довіри – системи, яка насамперед спрямована на допомогу дитячим садкам та органам управління в забезпеченні якісної дошкільної освіти в Україні.

ЩО НОВОГО ДЛЯ БАТЬКІВ?

Закон створює умови, за яких батьки можуть обрати зручну для своїх дітей форму здобуття дошкільної освіти. Також він пропонує різні можливості, аби забезпечити ранній розвиток і дошкільну освіту дитині, а батькам, залежно від їхніх бажань або потреб сім'ї, працювати.

- Наприклад, якщо в родині є необхідність віддати в дитсадок дитину, якій ще не виповнився один рік, закон передбачає таку можливість

завдяки створенню ясел. Зауважимо, що це **не норма**, а радше можливість для батьків, якою вони можуть скористатися за потреби.

- Якщо ж родина хоче віддати дитину в дитсадок після трьох років чи в іншому віці – такий варіант і **гарантоване** місце в дитсадку теж передбачені.

У законі визначені різні типи організації освітньої діяльності, які дають батькам можливість обрати зручний та необхідний саме їхній дитині й родині:

- ясла для дітей від трьох місяців до трьох років;
- дитячий садок для дітей від трьох років;
- спеціальний дитячий садок для дітей з особливими освітніми потребами (ООП);
- мобільний дитячий садок для дітей із віддалених населених пунктів, де не працює жоден надавач послуг дошкільної освіти;
- сімейний (родинний) садок;
- мінісадок з одночасним перебуванням до п'яти дітей;
- центр розвитку дитини;
- центр педагогічного партнерства.

Такі типи організації освітньої діяльності можуть надавати провайдери освітніх послуг усіх форм власності.

Наприклад, центри педагогічного партнерства можуть бути підтримкою для батьків немовлят (дітей до одного року) та дітей раннього віку (від одного до трьох років). У центрах вихователі та психологи будуть працювати з дітьми, які перебувають у садочку разом з одним із батьків, надаватимуть батькам поради та допомогу.

– Такі центри будуть важливі для батьків, які переживають психологічні труднощі (приміром, післяпологову депресію, загибель одного з подружжя, підвищену тривожність) або потребують тривалого фізичного відновлення і не можуть залишатися на самоті.

Крім цього, у законі пропонують різноманіття груп у дитсадках, зокрема:

- вікові та різновікові;
- інклюзивні та спеціальні;
- з різними освітніми програмами та розпорядками перебування вихованців.

Це можуть бути групи повного дня, короткотривалого чи сезонного перебування, на вихідні або із цілодобовим перебуванням. У випадку, коли мама працює добу, батько – на фронті або відсутній із певних причин, а бабусі та дідусі допомагати не можуть, це стане суттєвою підтримкою.

5+1 ВАРІАНТ ЗДОБУТТЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Закон про дошкільну освіту пропонує, що її можна здобувати в різних формах, а батьки можуть обирати самостійно, яка підходить саме їхній родині.

ФОРМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

смарт освіта nus.org.ua

- Очна (денна)
- Дистанційна
- Сімейна (домашня)
- Мережева
- Педагогічний патронаж
- Мобільний дитсадок

1. **Очна або денна** форма визначена в законі як основна та передбачає безпосереднє відвідування дитиною дитсадка.

2. **Дистанційна** форма має враховувати можливості дитини, дитячого садочка та бажання батьків.

3. **Сімейна (домашня)** форма передбачає створення сімейного (родинного) дитсадка. Це можна зробити у власному житловому будинку сім'ї (родини), звісно, з дотриманням необхідних вимог для дитсадків.

4. **Мережева форма** передбачає участь дитини в освітньому процесі в різних дитячих садочках водночас.

У законі "[Про освіту](#)" йдеться, що мережева форма здобуття освіти – *“це спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою відбувається за участю різних суб'єктів освітньої діяльності, що взаємодіють між собою на договірних засадах”*.

5. **Педагогічний патронаж** означає, що педагогічні працівники з урахуванням можливостей дитячого садочка та потреб дитини організують освітній процес у домашніх умовах. Приміром, можливість педагогічного патронажу матимуть діти з ООП, якщо є така потреба або бажання бути в домашніх умовах.

Також закон передбачає ввести новий тип організації освітньої діяльності – **мобільний дитсадок**. Там можуть надавати освітні послуги у сфері дошкільної освіти за місцем проживання дітей на базі спеціально облаштованого транспортного засобу.

Мобільні дитсадки можуть тимчасово замінити заклади дошкільної освіти, зокрема, у регіонах, де через війну вони пошкоджені або знищені.

**БЕЗПЛАТНА
ДОШКІЛЬНА ОСВІТА**
до 11 годин на день

- Усі діти від **5 років** мають здобувати дошкільну освіту.
- Діти можуть здобувати дошкільну освіту до **6 або 7 років**.
- Діти з ООП – до **8 років**.

smart (освіта) nus.org.ua

The infographic features an illustration of a female teacher sitting cross-legged on the floor, holding two signs: one with a cloud and rain, and another with a sun. She is surrounded by three children: a girl in a green dress, a girl in an orange shirt, and a boy in a green striped shirt. In the foreground, there are two toy trains, one blue and one yellow.

СКІЛЬКИ ЧАСУ ТА ДО ЯКОГО ВІКУ ДИТИНА МОЖЕ БУТИ В ДИТСАДКУ

Уперше на рівні закону визначено гарантований обсяг часу для безоплатної дошкільної освіти – **до 11 годин на день.**

*“Наразі на рівні законодавчих актів ніде не прописано, яким є гарантований обсяг годин безоплатної дошкільної освіти, гарантованої Конституцією України, – розповів **Олександр Сич**, заступник керівника секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань науки, освіти та інновацій. – Наприклад, якщо батьки привели дитину в садок, то о котрій мають її забрати? І хто саме визначає, яким має бути обсяг дошкільної освіти й перебування дитини в садочку?*

З огляду на те, що стандартний робочий день батьків здебільшого триває 8 годин, плюс година на перерву (тобто загалом батьки перебувають на роботі 9 годин) та дві години на дорогу до роботи й назад – маємо 11 годин, які дитина може перебувати в дитсадку”.

Також закон передбачає, що всі діти від п’яти років мають здобувати дошкільну освіту. Ця норма була прописана в законі “Про освіту”, ухваленому у 2017 році, та передбачена в новому законі про дошкільну освіту.

- Також передбачається, що **діти можуть здобувати дошкільну освіту до шести або семи років** (залежно від розвитку дитини, її готовності йти до початкової школи тощо).
- **Діти з ООП можуть відвідувати дитсадки до восьми років.**

СКІЛЬКИ ДІТЕЙ МОЖЕ БУТИ В ОДНІЙ ГРУПІ

У законі вказано, що кожна дитина матиме доступ до дошкільної освіти й запропоновано, якою має бути наповнюваність груп, зокрема, одновікових:

- не більше ніж п’ять дітей віком до одного року;
- не більше ніж 10 – від одного до двох років;
- не більше ніж 15 – від двох до трьох років;
- не більше ніж 20 – від трьох років.

У групі дітей різного віку може бути:

- не більше ніж 15 дітей від трьох років;
- не більше ніж 10 дітей – за наявності в групі хоча б однієї дитини віком від одного до трьох років.

- У групі з короткотривалим перебуванням або цілодобовим перебуванням може бути не більше ніж 10 дітей;
- в інклюзивній групі – не більше за трьох дітей з ООП;
- у спеціальній групі кількість дітей визначається порядком утворення та функціонування спеціальних груп дитсадків, що затверджується Кабміном;
- у групах спеціального дитсадка кількість дітей теж визначається положенням про спеціальний дитячий садок, що затверджується Кабміном.

Володимир Воронов пояснив, що наповнюваність груп має визначатися співвідношенням кількості вихованців до кількості вихователів, які одночасно працюють із дітьми. Це підхід європейських та інших провідних країн світу.

Водночас у законі визначена мінімальна кількість у групах державних і комунальних дитсадків – п'ять дітей, а в групі з дітьми до одного року – три дитини. У разі потреби кількість може зрости не більше ніж на 20 % від максимальної кількості дітей у групі.

Як передбачає закон, засновник дитсадка встановлює доплату вихователям та помічникам вихователів у випадку перевищення відповідних норм наповнюваності груп.

ЯК ЗАРАХОВУВАТИМУТЬ ДІТЕЙ У ДИТСАДКИ

За словами Сергія Бабака, закон має навести лад у процедурах зарахування дітей до дитячих садочків, зокрема, завдяки гарантуванню місця в них дітям, які мешкають на території обслуговування відповідного дитсадка (кожен із них матиме свою територію обслуговування, як зараз мають школи).

За законом, діти зараховуються до державних і комунальних дитсадків (їхніх структурних підрозділів) у такій черговості:

1) діти, які мешкають на території обслуговування відповідного дитсадка, у такій черговості:

- діти-сироти; діти, позбавлені батьківського піклування; діти загиблих (померлих) ветеранів війни, захисників і захисниць України; діти, які перебувають у складних життєвих обставинах та на обліку в службах у справах дітей; діти, які мають статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів; діти з ООП;
- діти старшого дошкільного віку;
- діти військовослужбовців, діти із числа внутрішньо переміщених осіб, діти осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС;

- діти, які є рідними братами або сестрами дітей, які здобувають дошкільну освіту у відповідному дитсадку (якщо вони мешкають на території обслуговування такого дитсадка);
- інші діти, які мешкають на території обслуговування відповідного дитсадка;

2) діти працівників відповідного дитсадка (якщо вони не мешкають на території його обслуговування);

3) діти, які є рідними братами або сестрами дітей, які здобувають дошкільну освіту у відповідному дитсадку (якщо вони не мешкають на території його обслуговування);

4) інші діти, які не мешкають на території обслуговування відповідного дитсадка, але яким було відмовлено в зарахуванні до дитячого садочка, на території обслуговування якого вони мешкають;

5) інші діти, які не мешкають на території обслуговування відповідного дитсадка.

У межах кожної із зазначених вище категорій діти зараховуються до дитсадків у порядку надходження заяв про зарахування. Інформацію про вільні місця в дитячих садках місцеві органи управління освітою мають публікувати на своїх сайтах.

Якщо дитині не вистачає місця в комунальних дитсадках, відповідний орган управління у сфері освіти за зверненням батьків дитини зобов'язаний надати їм інформацію про:

- перелік суб'єктів освітньої діяльності, що забезпечують здобуття дошкільної освіти;
- перелік комунальних дитсадків, які мають вільні місця для здобуття дошкільної освіти;
- перелік інших суб'єктів освітньої діяльності, освітні послуги яких у сфері дошкільної освіти можуть бути придбані батьками такої дитини або коштом місцевого бюджету відповідно до порядку, затвердженого відповідним органом місцевого самоврядування;
- можливість отримання компенсації за здобуття дитиною дошкільної освіти в іншого суб'єкта освітньої діяльності коштом відповідного місцевого бюджету в порядку, затвердженому відповідним органом місцевого самоврядування.

Тобто закон передбачає можливість фінансування коштом місцевих бюджетів здобуття дітьми дошкільної освіти в приватних дитсадках.

- Адже місцева влада фінансує в комунальних дитсадках заробітну плату працівників, а також утримання будівель та їхній ремонт.
- У приватних дитсадках місцева влада може фінансувати лише заробітну плату вихователів.

Якщо громада не змогла побудувати достатню кількість садочків, щоб кожна дитина мала право здобувати дошкільну освіту, а батьки, які платять цій громаді податки, мають право віддати дитину в садочок, то чому дитина має втрачати таку можливість? З огляду на це, у законі передбачена можливість фінансування навчання цієї дитини в приватному дитсадку. Як бачимо, пропонуються різні варіанти – компенсація коштів батькам або “придбання” місць у садочках через тендерні процедури.

ЯК ЗМІНИТЬСЯ РОБОЧИЙ ЧАС ТА ПЕДАГОГІЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Досі для більшості освітян у ЗДО на рівні закону не було визначено загального робочого часу. Мова йшла лише про педагогічне навантаження, що передбачає безпосередню роботу з дітьми. Водночас у вихователів є інші види роботи – методична, організаційна, участь у педрадах, співпраця з батьками тощо. Тарифна ставка теж платиться на основі педагогічного навантаження.

Наразі в [Кодексі законів про працю України](#) (глава IV) йдеться, що роботодавець під час прийняття нового працівника на роботу зобов'язаний повідомити йому про тривалість робочого часу та відпочинку.

Закон про дошкільну освіту якраз упорядковує робочий час та педагогічне навантаження, як його складник, а також визначає обсяг скороченого робочого часу для педагогічних працівників.

РОБОЧИЙ ЧАС ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
тиждень / одна ставка

35
ГОДИН

Керівник, вихователь-методист,
соціальний педагог,
асистент вихователя

30
ГОДИН

Вихователь, практичний
психолог, інші педагогічні
працівники

SMART Освіта nus.org.ua

ПЕДАГОГІЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ

25

ГОДИН

Вихователь, інструктор
з фізкультури

24

ГОДИНИ

Музичний керівник

20

ГОДИН

Практичний психолог,
вчитель-дефектолог,
вчитель-логопед

18

ГОДИН

Керівник гуртка
(студії, секції тощо),
вчитель

Тривалість робочого часу педагогічних працівників на тиждень на одну тарифну ставку становить:

- 35 годин для керівника, вихователя-методиста, соціального педагога, асистента вихователя;
- 30 годин для вихователя, практичного психолога та інших педагогічних працівників.

Норми педагогічного навантаження, тобто безпосереднє здійснення освітнього процесу з дітьми, що є складником робочого часу, становлять:

- 25 годин на тиждень для вихователя, інструктора з фізкультури;
- 24 години – для музичного керівника;
- 20 годин – для практичного психолога, вчителя-дефектолога, вчителя-логопеда;
- 18 годин – для керівника гуртка (студії, секції тощо), вчителя.

За словами Олександра Сича, вихователі давно вимагають скорочення педагогічного навантаження. Наразі це 30 годин на тиждень (тобто це години, які вони проводять безпосередньо з дітьми). За новим законом про дошкільну освіту ця кількість годин скорочується до 25.

“Це означає, що один вихователь на ставку сьогодні працює шість годин на день, а працюватиме п’ять, – пояснив Олександр Сич. – Ті 30 годин, до яких вихователі звикли як до педнавантаження, стають їхнім робочим

часом. Це ширша категорія, яка поєднує педнавантаження, методичну, організаційну та іншу роботу.

Протягом тижня в межах робочого часу в них є п'ять годин, у які вони не працюють із дітьми. Ці години відводяться на іншу обов'язкову роботу, яку виконує будь-який вихователь. Тобто тепер ставка вихователя – це п'ять годин педнавантаження на день + одна година на організаційно-методичну та іншу роботу (або 25+5 годин на тиждень)”.

- Закон також передбачає **обов'язкову щорічну оплачувану відпустку педагогічним працівникам на 56 днів** (на вимогу Конституції України).

Раніше таку тривалість відпустки мали лише вихователі. Помічники вихователів мали відпустку 28 днів.

- Ще одна новація закону – засновники садочків можуть встановлювати **вищі посадові оклади, доплати, надбавки та додаткові винагороди для вихователів.**